

Remissvar Växla yrke som vuxen - en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna (SOU 2024:16)

Sammanfattning

Motala kommun är sammantaget positiv till de förslag som presenteras i *Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna* (SOU 2024:16). Särskilt de förslag som handlar om statsbidragets utformning, prövning och att finansieringen av studier inom anpassad utbildning för den enskilda individen behöver ses över.

Vidare är Motala kommun positiv till yrkesskolan och ser att den kan fylla ett behov på utbildningsmarknaden som inte fylls idag, men kommunen vill poängtera att det finns en risk att det blir konkurrens kring både praktikplatser och elevunderlag.

Motala kommun anser att urval till lärlingsutbildningar bör ske av kommunen och inte av enskilda arbetsgivare då det riskerar att påverka rättssäkerheten negativt.

Beskrivning av ärendet

Motala kommun har av utbildningsdepartementet inbjudits att lämna synpunkter på SOU 2024:16, *Växla yrke som vuxen- en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna*.

Förvaltningens synpunkter

3.2.1 Utredningens förslag

Det ska införas en ny utbildningsform för vuxna som syftar till att bredda och öka utbudet av yrkesutbildning på gymnasial nivå och som svarar mot arbetslivets behov av kompetens. Utbildningsformen ska benämnas yrkesskola. Utbildningarna i yrkesskolan ska utvecklas och bedrivas i samverkan mellan arbetsliv och utbildningsanordnare.

Utbildning inom yrkesskolan ska bedrivas på gymnasial nivå med utgångspunkt i den modell som tillämpas för yrkeshögskolan. Utbildningsformen ska regleras i en ny lag. Utöver det ska regeringen med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen få meddela ytterligare föreskrifter om

yrkesskolan. Myndigheten för yrkeshögskolan ska vara förvaltningsmyndighet för yrkesskolan.

Motala kommuns yttrande:

Motala kommun ställer sig försiktigt positiv till yrkesskolan. Mycket av det som yrkesskolan syftar till kan redan idag göras inom ramen för den kommunala vuxenutbildningen. Dock görs det inte i den utsträckning som behövs för att möta kompetensbehovet hos arbetsmarknaden vilket gör att en ny skolform kan vara värdefullt att pröva.

Det är redan idag svårt att hitta APL-platser inom vissa branscher och det finns en risk att studerande på yrkesskolan kommer att prioriteras framför elever inom den kommunala vuxenutbildningen. Det i förlängningen kan leda till olika status på utbildningarna, men även att det blir svårare att bedriva yrkesutbildning med god kvalitet inom den kommunala vuxenutbildningen.

3.2.2 Utredningens förslag

Yrkesskolans målgrupp bör främst vara vuxna som vill växla karriär och/eller stärka sin ställning på arbetsmarknaden.

Motala kommuns yttrande

Förslaget kan leda till att elever försvinner från den kommunala vuxenutbildningen och att det därmed blir ännu svårare att fylla platserna på vissa yrkesutbildningar.

3.2.3 Utredningens förslag

Yrkesskolan bör vara ett komplement till befintliga gymnasiala yrkesutbildningar för vuxna.

Motala kommuns yttrande

Det finns en risk att yrkesskolan kan komma att konkurrera med utbildningar inom den kommunala vuxenutbildningen. Regleringen av yrkesskolan behöver sättas i relation till dimensioneringen.

3.3.6 Utredningens förslag

För varje utbildning ska det finnas en utbildningsplan. Utbildningen i yrkesskolan ska bedrivas i form av en eller flera kurser. För varje kurs ska det finnas en kursplan. Myndigheten för yrkeshögskolan ska få meddela föreskrifter om utbildningsplanen och kursplaner.

Motala kommuns yttrande

Trots att yrkesskolan och den kommunala vuxenutbildningen har olika syften kan yrkesskolan komma att konkurrera med yrkesutbildningar inom komvux då kurser inom yrkesskolan enligt förslag ska kunna ha liknande innehåll eller till viss del överlappa befintliga gymnasiala kurser.

3.3.10 Utredningens förslag

En utbildningsanordnare ska erbjuda validering om den inför eller under utbildningen bedömer att en studerande har kunnande som motsvarar en hel eller delar av en kurs som ingår i utbildningen. Detta förutsatt att den studerande saknar tidigare dokumentation av kunnandet. Om validering sker, ska den genomföras enlighet med bestämmelserna i valideringsförordningen (2022:1549).

Den som har genomgått en validering ska ha möjlighet att få resultatet erkänt genom betyg. Detta förutsatt att valideringen visar att studeranden har kunnande som motsvarar en kurs som ingår i utbildningen. Om valideringen inte visar att den studerande har kunnande som motsvarar en kurs i utbildningen eller om den studerande vill få resultatet av valideringen dokumenterat på annat sätt än genom betyg, ska den studerande få ett utbildningsbevis. En utbildningsanordnare ska sträva efter att förkorta tiden i utbildning (tillgodoräknande) för en studerande som har validerat delar av utbildningen

Motala kommuns yttrande

Det är av stor vikt att validering erbjuds inom yrkesskolan så att tidigare erfarenheter och kunskaper tas tillvara och bidrar till en kortare utbildning och en snabbare etablering på arbetsmarknaden.

3.3.13 Utredningens förslag

Det ska införas en ny form av gymnasieexamen i komvux, benämnd allmän examen. En allmän examen ska kunna innefatta utbildning från yrkesskolan. En allmän examen ska omfatta 2 400 gymnasiepoäng varav 2 250 godkända som innefattar betyg på

- nivå 1 i ämnena svenska eller svenska som andraspråk,
- nivå 1 i ämnet engelska,
- nivå 1 a i ämnet matematik,
- och ett komvuxarbete från kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller ett gymnasiearbete.

En allmän examen ska även innefatta betyg i ämnena historia, samhällskunskap, religionskunskap och naturkunskap med sammanlagt 50 gymnasiepoäng i varje ämne. Den ska även innehålla betyg i ämnen på nivåer som får ingå i ett nationellt program i gymnasieskolan, en riksrekryterande utbildning med eget examensmål enligt 5 kap. 13 § andra stycket gymnasieförordningen (2010:2039) eller betyg på kurser i yrkesskolan med sammanlagt högst 1 800 gymnasiepoäng.

Om en allmän examen innehåller kurser från yrkesskolan får den när det gäller betyg från gymnasieskolan eller kommunal vuxenutbildning endast innehålla ämnen och nivåer i ämnen i gymnasiegemensamma ämnen och ett komvuxarbete eller gymnasiearbete. En rektor inom kommunal vuxenutbildning får dock besluta att även andra ämnen och nivåer i ämnen från gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning får ingå i den allmänna examen om SOU 2024:16 En ny yrkesskola för vuxna 173 rektorn

bedömer att dessa inte överlappar med de kurser från yrkesskolan som ingår i examen.

För den som tidigare har fått en gymnasieexamen får en allmän examen inte utfärdas.

När en kurs från yrkesskolan ska inkluderas i en allmän examen ska omfattningen av kursen räknas om från YS-poäng till gymnasiepoäng. Vid omräkningen ska varje YS-poäng anses motsvara fyra gymnasiepoäng.

Meritvärdet ska när det gäller kurser från yrkesskolan beräknas genom att ett godkänt betyg ger 10 poäng och ett väl godkänt betyg ger 15 poäng.

Motala kommuns yttrande

Motala kommun är positiva till en allmän examen där studier från olika skolformer kan kombineras och som inte riktar sig mot ett särskilt ämnesområde. Detta är något som saknas idag.

Dock finns en risk att det blir många olika examen inom vuxenutbildningen vilket kan leda till förvirring för de som är i behov av en examen och det ställer stora krav på studie- och yrkesvägledning.

4.5.1 Utredningens förslag

Bestämmelserna i skollagen (2010:800) om mottagande, antagning och fullföljande av utbildning ska ändras så att de även gäller för en sammanhållen yrkesutbildning i kommunal vuxenutbildning. Det ska av den individuella studieplanen framgå att eleven är antagen till en sammanhållen yrkesutbildning.

Motala kommuns yttrande

Det är positivt att en person antas till hela den sammanhållna yrkesutbildningen och att även rätten till att fullfölja utbildningen kopplas till detta. Dock är det bra att möjligheten att kunna anta till enstaka kurser finns kvar då det ökar flexibiliteten.

5.3.4 Utredningens förslag

Det ska införas grundfinansiering i form av ett grundbidrag och en tilläggsfinansiering i form av ett tilläggsbidrag för statlig finansiering av yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning.

Staten ska besluta om medel till grundbidraget. Grundbidragets storlek beslutas för tre år åt gången. Grundbidragets storlek ska inledningsvis fastställas till genomsnittet av det nyttjade statsbidraget för de tre närmast föregående åren. Grundbidragets storlek ska justeras vart tredje år baserat på skolindex.

Grundbidraget som en kommun kan rekvirera ska baseras på antalet invånare över 17 år i kommunen.

Staten ska även kunna besluta om medel till statsbidrag för yrkesutbildning utöver grundbidraget. Dessa medel, i form av ett tilläggsbidrag, ska beslutas för högst ett budgetår i taget och finansieras av staten utan krav på kommunal medfinansiering.

Motala kommuns yttrande

Att statsbidraget blir treårigt är positivt då det ger en längre planeringshorisont. Det är bra att det kan fördelas inom samverkansområdet då det ger en flexibilitet. Möjligheten till ett tilläggsbidrag är bra så länge det är tydligt i vilka fall detta kan sökas.

5.3.7 Utredningens förslag

Statsbidraget per årsstudieplats inom yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning räknas inledningsvis upp med 20 procent. Detsamma gäller yrkesförarutbildningarna, som ska anges med verksamhetspoäng och ersättningsnivåer i förordningen.

Motala kommuns yttrande

Det är bra att statsbidragsnivåerna höjs då detta, precis som utredningen tar upp, inte har gjorts på många år. Detta är särskilt viktigt då många kostnader har ökat de senaste åren.

Det är även bra att bidraget kontinuerligt kommer att justeras var tredje år.

5.4.1 Utredningens förslag

Ytterligare ersättning ska lämnas för kombinationsutbildningar inom yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning. Ersättningen ska enbart lämnas för yrkesutbildning som kombineras med svenska för invandrare eller svenska som andraspråk på grundläggande nivå.

Ersättning för kombinationsutbildningar ska även förutsätta att yrkesutbildning och språkutbildning bedrivs integrerat eller kombinerat.

Ersättningen ska dock inte lämnas för kombinationsutbildning som bedrivs i form av lärlingsutbildning.

Motala kommuns yttrande

Motala kommun instämmer med utredningen om att det är viktigt att en kombinationsutbildning sker integrerat eller kombinerat.

Det är synd att ta bort möjligheten att bedriva kombinationsutbildning som lärling. Även om det ställer stora krav på organisationen av utbildningen samt samarbete mellan yrkeslärare och svensklärare finns det många fördelar med lärlingsutbildning som även de som inte har svenska som modersmål kan vara behjälpta av. Att ta bort möjligheten till lärlingsutbildning i kombinationsutbildningar minskar dessutom flexibiliteten och möjligheten att testa nya eller andra metoder för att nå en målgrupp.

5.4.2 Utredningens förslag

Statsbidrag ska kunna lämnas för förberedande yrkesutbildning i form av endast orienteringskurser på grundläggande eller gymnasial nivå.

Statsbidraget för orienteringskurser som ges som en förberedande yrkesutbildning ska begränsas till högst 200 verksamhetspoäng för en och samma person.

Motala kommuns yttrande

Möjligheten till statsbidrag även för förberedande yrkesutbildning är bra och kan bidra till att fler får möjlighet att gå en yrkesutbildning. Det är viktigt att det finns möjligheter att bygga kompetenstrappor som gör att en individ hela tiden kan ta steg framåt mot egenförsörjning.

6.3.4 Utredningens förslag

För varje lärlingsutbildning i kommunal vuxenutbildning ska det finnas ett lärlingsråd. Lärlingsrådet ska syfta till samverkan mellan huvudmannen, företrädare för berörda arbetsgivare, fackliga företrädare för arbetstagare, lärare och elever vid planering, genomförande och uppföljning av lärlingsutbildningen. I råden får det även ingå utbildningsanordnare om dessa inte är detsamma som huvudmannen, samverkande kommuner, skolpersonal och andra berörda intressenter från arbetslivet.

Ett lärlingsråd ska kunna inrättas gemensamt för flera lärlingsutbildningar. Lärlingsråden ska ersätta yrkesråden när det gäller lärlingsutbildning inom kommunal vuxenutbildning.

Motala kommuns yttrande

För att kunna erbjuda en bra lärlingsutbildning krävs ett bra samarbete med näringsliv och andra intressenter. Med bakgrund i det är ett lärlingsråd positivt. Dock finns en överhängande risk att det blir för många råd där arbetsgivare ska finnas med vilket kan leda till att deltagandet i dessa blir lågt och att de därmed inte fyller sin funktion. Av den anledningen behöver olika råd eller samverkansforum kunna kombineras. Exempelvis bör det kunna vara samma samverkansforum både för lärlingsutbildning och annan yrkesutbildning. Vuxenutbildning och gymnasieskolan bör vidare kunna samverka kring dessa råd om behov finns.

6.3.5 Utredningens förslag

Lärlingsutbildning inom kommunal vuxenutbildning ska undantas från bestämmelsen i skollagen (2010:800) om att de med störst behov ska prioriteras.

Lärlingsutbildning inom kommunal vuxenutbildning ska inte omfattas av rätten till behörighetsgivande utbildning inom kommunal vuxenutbildning.

Motala kommuns yttrande

Andra prioriteringsregler för lärling riskerar att skapa målkonflikter mellan olika behov, vilket utredningen också lyfter (s. 320).

6.3.6 Utredningens förslag

Nya urvalsregler ska införas i förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning när det gäller lärlingsutbildning inom kommunal vuxenutbildning. Vid urvalet ska hänsyn tas till den sökande som har bäst förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Vid urvalet ska företräde ges, i den ordning som anges nedan, till den sökande som har bäst förutsättningar på grund av att den sökande

1. arbetar eller nyligen arbetat inom det yrkesområde den sökta utbildningen avser,
2. arbetar eller nyligen arbetat inom ett annat yrkesområde, eller
3. har en slutförd gymnasial utbildning.

Motala kommuns yttrande

Motala kommun är osäker på om andra urvalsbestämmelser är det bästa för lärlingsutbildning. Det finns goda möjligheter för den som inte tidigare har arbetat inom området och som står en bit från arbetsmarknaden att tillgodogöra sig utbildningen då praktik och teori kombineras på ett annat sätt än i skolförlagd utbildning och genom detta kunna etablera sig på arbetsmarknaden.

6.3.7 Utredningens förslag

Set ska i skollagen (2010:800) införas en bestämmelse om att en arbetsgivare efter avtal med en kommun själv kunna välja ut sökande till en lärlingsutbildning inom kommunal vuxenutbildning. En förutsättning ska vara att arbetsgivaren erbjuder sökanden en lärlingsanställning.

I de fall en arbetsgivare själv väljer sökande till utbildningen ska inget urval göras.

Utredningens förslag: Om arbetsgivare själv väljer ut lärlingar ska ansökan från en sökande om att delta i utbildning ges in till den huvudman som anordnar utbildningen. Av ansökan ska det framgå att den sökande tillhör den kategori sökande som valts ut av arbetsgivaren. Huvudmannen för utbildningen ska fatta beslut om behörighet, mottagande och antagning. Om huvudmannen inte är den sökandes hemkommun, ska huvudmannen inför beslut om mottagande begära in ett yttrande från den sökandes hemkommun om den åtar sig att svara för kostnaderna för den sökandes utbildning. Ett yttrande behövs inte om det är onödigt med hänsyn till en tidigare överenskommelse. Begäran om yttrandet ska både skickas och besvaras skyndsamt.

Motala kommuns yttrande

Att arbetsgivarna själva har möjlighet att välja lärlingar riskerar att minska likvärdigheten för utbildningen. Utöver det blir rättssäkerheten låg. Till skillnad mot utredningen ser Motala kommun en risk att majoriteten av arbetsgivarna som tar emot lärlingar själva kommer att vilja välja dessa. Det är kommunens erfarenhet att så ofta är fallet. Det i sin tur riskerar att leda till att en grupp personer som skulle kunna vinna mycket på att gå en

lärlingsutbildning i lägre utsträckning kommer att beredas plats på den. Således förespråkar Motala kommun att all antagning ska ske av kommunen.

8.5.3 Utredningens förslag

Bestämmelser om kartläggning av stödbehov i samband med upprättandet av den individuella studieplanen ska införas i skollagen (2010:800) och i förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning. I förekommande fall ska de extra anpassningar som behöver göras i olika ämnen dokumenteras i den individuella studieplanen. Vid en revidering av den individuella studieplanen ska även extra anpassningar dokumenteras. Bestämmelserna ska gälla för kommunal vuxenutbildning.

Motala kommuns yttrande

Det är bra att extra anpassningar dokumenteras i den individuella studieplanen. Förslaget kan leda till en ökad likvärdighet och att fler elever får det stöd som de behöver.

10.6.1 Utredningens förslag

Regeringen bör tillsätta en utredning gällande finansiering av studier inom kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning.

Motala kommuns yttrande

Det är viktigt att hitta en finansieringsmodell som fungerar för målgruppen elever på anpassad utbildning. Motala kommuns erfarenhet är att det är vanligt att elever väljer bort eller behöver avbryta sina studier för att inte gå miste om ersättning. Av den anledningen är kommunen positiv till förslaget.

10.6.3 Utredningens förslag

Utredningens förslag om höjt statsbidrag för yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning kommer förbättra kommunernas förutsättningar att anordna yrkes- och lärlingsutbildning inklusive platser för arbetsförlagt lärande (apl-platser) med tillhörande handledning.

Motala kommuns yttrande

Motala kommun håller med i utredningens bedömning om att ett höjt statsbidrag för anpassad utbildning förbättrar förutsättningarna att anordna yrkesutbildning för målgruppen.

11.8.1 Utredningens förslag

Avgiften för provning inom kommunal vuxenutbildning, gymnasieskola och anpassad gymnasieskola ska höjas till 1 000 kronor per provning. Avgiften för provning ska erläggas i den provandes hemkommun. I de fall provning genomförs vid en fristående gymnasieskola ska avgiften erläggas hos den huvudmannen.

Motala kommuns yttrande

Det är positivt att kostnaden för en prövning höjs. Detta kan göra att fler förbereder sig inför sin prövning och på det sättet agera grindvakt.

11.8.2 Utredningens förslag

Rätten till prövning ska finnas kvar, men i första hand gälla för kurser, ämnen och nivåer i ämnen som anordnas inom hemkommunen eller inom det primära samverkansområdet.

Om kursen, ämnet eller nivån i ämnet inte anordnas i hemkommunen eller inom det primära samverkansområdet får en individ genomgå prövning hos annan huvudman. Hemkommunen ska då erlagga interkommunal ersättning till den huvudman där prövningen genomförs.

Motsvarande ska gälla för prövning av komvuxarbete. Ansökan om prövning ska alltid skickas till hemkommunen.

Motala kommuns yttrande

Det är bra att kursen ska prövas i första hand inom hemkommunen eller det primära samverkansområdet. Detta kan bidra till att motverka den ”prövningsturism” som till viss del finns idag.

11.8.3 Utredningens förslag

Det ska införas ett tak för hur många prövningstillfällen per kurs eller nivå inom ett ämne som en individ får genomföra under en viss tid. Det ska vara tillåtet med upp till två prövningstillfällen per kurs eller nivå i ett ämne under en period av sex månader. Begränsningen gäller för prövning inom kommunal vuxenutbildning samt prövning vid gymnasieskola för den som inte är elev vid skolan

Motala kommuns yttrande

Att antalet prövningar i en kurs eller ett ämne begränsas under en sexmånadersperiod är positivt. Detta är något som saknas i dagens regleringar.

11.8.4 Utredningens förslag

En person som vid en validering har bedömts ha tillräckliga kunskaper i en kurs eller en nivå i ett ämne för att nå upp till minst betygskriterierna för betyget E ska av rektor kunna ges betyget E utan att eleven genomgår prövning.

En förutsättning för att rektor ska kunna ge betyget E efter en validering är att valideringen är genomförd av legitimerad lärare eller i samråd med legitimerad lärare enligt 3 kap. 16 § skollagen (2010:800).

Utredningens bedömning: I de fall en validering bedöms kunna leda till betyget E ska eleven informeras om de konsekvenser utfärdandet av betyget innebär för möjligheterna till högre betygssteg i samma kurs eller samma nivå inom ett ämne.

Möjligheten för rektor att utfärda betyget E utan prövning ska endast kunna ske i samband med validering och inte grundat på betyg eller intyg från studier vid folkhögskola eller studier i utlandet.

Motala kommuns yttrande

Motala kommun ställer sig positiv till förslaget att en person ska kunna få ett E i en kurs genom validering utan att först pröva kursen. Dock är det viktigt, som utredningen tar upp, att tydligt informera om vad detta innebär för den enskilda individen. Under förutsättning att valideringen genomförs av legitimerad lärare bör denna kunna sätta betyget E i kursen/ämnet. Motala kommun ser ingen anledning till att detta ska göras av rektor som inte har samma insyn i personens kunskaper som läraren som genomfört valideringen.

Sandra Andersson
Verksamhetschef Vuxenutbildningen